

UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA

FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE

**ȘCOALA DOCTORALĂ DE RELAȚII INTERNAȚIONALE ȘI
STUDII DE SECURITATE**

DIPLOMAȚIA CONTEMPORANĂ

MODELE ȘI DINAMICI ÎN SECOLUL XX

STUDIU DE CAZ – REGINA MARIA A ROMÂNIEI

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

Conducător de doctorat:

PROF. UNIV. DR. Zăpârțan Liviu Petru

Student - doctorand:

Cotoi – Oprea Alexandra Carmen

CLUJ-NAPOCA

2023

„ Dragoste, credință, curaj, iată trei cuvinte cu care poți cuceri lumea ..”

Regina Maria a României

Cuprins

Lista abrevierilor.....	3
Lista Tabelelor și a Figurilor	4
Introducere.....	5
1 Concepte diplomatice moderne și contemporane.....	21
1.1 <i>Diplomația în timp</i>	21
1.1.1 Asia de Vest	21
1.1.2 Asia de Est	22
1.2 <i>Norme ale diplomației moderne</i>	22
1.3 <i>Conceptul de Imunitate Diplomatică</i>	25
1.4 <i>Conceptul de Spionaj Diplomatic</i>	26
1.5 <i>Spionajul și Imunitatea Diplomatică</i>	26
1.6 <i>Diplomația și Conceptul de Intelligence</i>	28
1.7 <i>Surse, informații și comunicare în diplomație</i>	30
2 Evoluție și dinamică contemporană	36
2.1 <i>Arta negocierii</i>	37
2.1.1 Repere istorice	37
2.1.2 Strategia negocierii	39
2.1.3 Concepte cheie	42
2.1.4 Sistemul negocierii	44
2.1.5 Tactică și Tehnică în negociere	45
3 Mecanisme de politică externă și modele de reprezentare.....	47
3.1 <i>Activități specifice diplomatului</i>	49
3.2 <i>Portretizarea diplomatului</i>	51
4 Modele diplomatice.....	55
4.1 <i>Sir Winston Leonard Spencer Churchill</i>	55
4.2 <i>Henry Alfred Kissinger</i>	63

4.2.1	Diplomație și controverse	68
4.2.1.1	Genocidul Cambodgian.....	77
4.2.1.2	Afacerea Watergate	83
4.3	<i>Hillary Diane Rodham Clinton</i>	92
4.3.1	Reversul diplomației	94
4.3.1.1	Atacul din Benghazi – Ambasada Americană și Anexa CIA - 2012	95
4.3.1.2	Atacul din Londra – Ambasada Iranului -1980.....	103
4.3.1.3	Atacul din Teheran – Criza ostaticilor din Iran - Ambasada Americană	108
4.3.1.4	Masacrul de la Munchen – Jocurile Olimpice - 1972.....	115
4.4	<i>Jorge Mario Bergoglio - Papa Francisc</i>	124
4.5	<i>Malala Yousafzai</i>	128
4.6	<i>Regina Maria a României</i>	131
4.6.1	Protocol și etichetă la Curtea Regală a României	169
5	Studiu de caz – Regina Maria a României	190
5.1	<i>Metodologia cercetării - Interviul</i>	191
5.2	<i>Metodologia cercetării - Obiective generice</i>	194
5.3	<i>Obiective specifice - Întrebările cercetării</i>	198
5.4	<i>Cercetarea propriu zisă</i>	212
5.4.1	Grila de analiză și interpretare	213
5.4.2	Analiza răspunsurilor	214
	Concluzii.....	238
	Bibliografie.....	242
	Anexe.....	253
	<i>Anexa 1 – Interviuri – Muzeul Național Peleş</i>	253
	<i>Anexa 2 – Interviuri – Castelul Bran</i>	271

Introducere

Cuvinte cheie : *diplomație modernă, diplomație tradițională, protocol și etichetă diplomatică, arta negocierii, instrumentele diplomației, imunitatea diplomatică, spionajul diplomatic, intelligence, modele diplomatice, personalități emblematice, regalitate, controverses diplomatice, reversul diplomației*

Cercetarea de față se constituie într-o analiză a domeniului extrem de complex ce îl reprezintă diplomația precum și a oamenilor care au făcut și fac în continuare tot ce ține de ei pentru a oferi umanității această posibilă punte de legătură, de a gestiona diverse probleme într-o manieră cât mai pașnică și oferind cât mai multe beneficii tuturor părților implicate în discuții.

Acest lucru poate fi posibil cu ajutorul diferitelor instrumente ale diplomației analizate în diverse ipostaze pe parcursul întregii lucrări. Unul dintre instrumentele esențiale ale diplomației va rămâne întotdeauna protocolul, subiect abordat la modul general destul de frecvent în lucrările de specialitate, dar în ceea ce privește particularitățile sale cu precădere cele referitoare la Curtea Regală a României la începutul anilor 1900, acestea sunt mult mai rar menționate. Astfel în lucrarea de față am încercat să aduc în prim-plan protocolul, eticheta precum și ceremonialul pe care Familia Regală a României a fost nevoită să îl respecte începând cu domnia Regelui Carol I și ajungând până în prezent dar, într-o manieră mai simplistă și adaptată nevoilor civilizației moderne. Subiectul este unul destul de inedit deoarece problematica vieții cotidiene și private a Familiei Regale a prezentat mereu interes publicului și a fost abordată destul de vag. Tot aici, datorită surselor găsite în cadrul fondului „*Casa Regală Miscelane* – 1866 – 1947„, al Arhivelor Naționale ale României, am reușit să pun în valoare, prin intermediul acestor norme de protocol ale Familiei Regale, diferite cereri de ajutor ale cetățenilor români adresate Cuplului Regal Ferdinand I și Maria, care datează de acum mai bine de 100 de ani. Reușind în acest mod să facem cunoscută o perspectivă unică a nevoilor cotidiene a cetățenilor din perioada regalității. Iar pentru aprofundarea subiectului mai ales din perspectiva pur teoretică am apelat la lucrările de specialitate ale domnului profesor Liviu-Petru Zăpârțan cum ar fi cartea sa : „*Negocierile în viața social-politică*„, precum și la lucrarea generală a Ioanei Vârsta : „*Protocol și etichetă diplomatice*„.

Lucrarea se încadrează într-o arie tematică destul de largă, ce utilizează noțiuni și concepte specifice ce aparțin mai multor discipline, cum ar fi : științele politice, relațiile internaționale, studiile de securitate, jurnalismul și istoria.

Am ales această temă deoarece pentru mine diplomația reprezintă mijlocul prin care se poate construi o lume mai bună iar la crearea ei am putea contribui fiecare în parte. Cu toate că această perspectivă în ochii unui specialist poate părea ușor idilică, cred cu tărie că folosirea dialogului în loc de folosirea armelor ar contribui considerabil la evitarea unor viitoare dezastre ale umanității, referitor la care, din păcate istoria ne-a arătat în numeroase rânduri că omenirea este capabilă, mai ales în momentele sale de maximă putere.

Pornind de la această idee, lucrarea a fost redactată cu scopul de a deveni un real suport în ceea ce privește îmbunătățirea considerabilă a calității vieții cotidiene prin intermediul utilizării unor caracteristici elementare ale diplomației.

Această lucrare s-a născut din dorința de a face mai accesibil și mai ușor de abordat un domeniu considerat destul de exclusivist, mai ales în România, un domeniu care pe cât este de esențial, aproape în toate aspectele vieții până și în cele cotidiene, pe atât este de inaccesibil, mai ales în ceea ce îi privește pe oamenii de rând. Astfel prin alegerea studiului de caz, precum și prin analiza diferitelor personalități emblematice am putut să demonstrăm principalul obiectiv al prezentei lucrări, conform căruia diplomația este un domeniu atotcuprinzător, iar fiecare dintre noi se poate folosi de instrumentele sale pentru a-l aplica în orice domeniu al vieții, fără să aibă o pregătire specifică în prealabil, ci doar să dețină cunoștințele necesare pentru a-și atinge scopul. Tot în vederea susținerii aceleiași idei, a unei imagini panoramice a conceputului de diplomație am ales trei personalități : Sir. Winston Churchill, Henry Kissinger și Hillary Clinton, care au exercitat funcția de diplomat cu tot ce implică aceasta, inclusiv controversalele sale, care inevitabil apar, mai ales în urma unor decizii luate în vreme de restriște. Putem argumenta faptul că aceste studii de caz au fost alese, tocmai datorită controverselor sale, pentru a putea prezenta toate aspectele acestui domeniu, inclusiv acele momente în care diplomația dă eșuează, sau este folosită în scopuri ce nu pot fi justificate din punct de vedere etic și moral.

Diametral opus față de primele trei studii de caz, am ales să analizăm personalități emblematice precum : Regina Maria a României, Papa Francisc și Malala Yousafzai, care prin intermediul acțiunilor lor, vin în susținerea unuia dintre cele mai importante obiective ale acestei cercetări, conform căreia oricare dintre noi, deținând cunoștințele necesare poate apela la multitudinea de instrumente ale diplomației.

Totuși, în același timp, există și o punte de legătură între cele șase studii de caz, reprezentată cu adevărat de originalitatea lor, precum și de locul ocupat în rândul istoriei de fiecare în parte, dar mai ales de contribuția incredibilă pe care au adus-o la lumea pe care o știm astăzi.

Metodologia cercetării

În ceea ce privește metodologia cercetării am ales interviul ca metodă de analiză calitativă, deoarece era varianta cea mai potrivită pentru lucrarea de față și singura care ne oferea posibilitatea de a colecta informații inedite despre un subiect atât de vast. Datorită faptului că subiectul abordat este unul destul de amplu, dar în același timp necesită deținerea unor cunoștințe mai aprofundate în prealabil, a fost necesară selecția unui număr mai restrâns de persoane ce urmau a fi intervievate, optând astfel pentru calitatea răspunsurilor în defavoarea cantității. În cele din urmă ne-am rezumat la 8 specialiști, 3 din cadrul Castelului Bran și 5 din cadrul Muzeului Național Peleş.

Interviul folosit ca metodă de cercetare calitativă, putem afirma că este o conversație bazată pe unele întrebări adresate, cu scopul de a obține anumite informații care îi sunt necesare intervievatorului. Acesta este de obicei un cercetător profesionist care dorește să obțină anumite răspunsuri referitoare la un subiect prestabilit.

În cazul cercetării de față metoda de analiză a interviului a fost de preferat față de cea a chestionarului deoarece, subiectul ales a necesitat o oarecare implicare a interacțiunii sociale, iar întrebările închise, cu un set fix de răspunsuri oferite de metodologia chestionarului nu au fost la fel de potrivite față de întrebările deschise ale unui interviu, care le permite persoanelor să exprime ceea ce gândesc cu propriile lor cuvinte. O astfel de opțiune a fost esențială pentru o analiză cât mai detaliată, a unei cercetări atât de ample în timp și spațiu.

La toate acestea se mai adaugă și faptul că în timpul unei conversații din cadrul unui interviu pot apărea subiecte noi și neașteptate care pot conduce către anumite rezultate deosebite a cercetării în cauză. Cu siguranță, în momentul în care o persoană începe să împărtășească o poveste, apar noi întrebări precum și noi subiecte de dezbătut, pentru că la final, povestea fiecărei persoane este unică. Astfel, interviurile sunt cea mai utilă metodă de cercetare, în momentul în care se dorește cunoașterea poveștii din spatele răspunsurilor oferite de către un chestionar standard.

Interviurile pot fi folositoare mai ales în momentele în care subiectul abordat este unul destul de complex, cum este și în cazul cercetării de față, care necesită explicații mai amănunțite și mai personale.

Complexitatea subiectului este dată și de numeroasele surse teoretice, surse de arhivă, memorii, corespondența familiei regale, analiză jurnalistică, legislație, diferite politici, dar și memoria colectivă a diverșilor specialiști ai domeniului.

O altă etapă esențială a procesului de cercetare a constat în colectarea și prelucrarea datelor, care presupune o organizare inedită dar mai ales o bună interpretare precum și o analiză atentă a datelor adunate, acesta fiind un aspect fundamental în cadrul unei lucrări de cercetare. Datele colectate este necesar de a fi prelucrate pentru a atinge scopul cercetării. În cazul lucrării de față datele au fost colectate prin metoda interviului, fiind cea mai potrivită pentru această cercetare. Acestea au fost analizate din punct de vedere calitativ, pentru a putea formula anumite concluzii valoroase pentru prezenta cercetare.

Un alt factor care a contribuit decisiv la tema prezentată a fost constituit de munca de teren, iar această identitate vizuală oferită de imagistica de la fața locului, a reușit să dea o notă mult mai personală și mai puțin teoretică asupra cercetării, oferind astfel o viziune unică asupra subiectului abordat.

Informațiile clare și concise, colectate în urma incursiunilor de teren precum și în urma interviurilor sunt extrem de relevante pentru lucrarea de față și ne-au ajutat să obținem o documentare utilă. Toate datele obținute au fost analizate, dezvoltate și explicate pentru a putea obține concluziile necesare prezentei cercetări și pentru a putea argumenta obiectivele generice și specifice ale acestei teme.

Obiectivele generice ale lucrării de față reușesc să se concretizeze mai ales prin analiza studiilor de caz, reprezentate de către cele șase personalități emblematice alese pentru a fi examinate în această cercetare. Prima parte a lucrării se axează cu precădere asupra delimitării conceptuale a domeniului, tocmai având scopul de a face această arie a științelor sociale mai accesibilă și abordabilă mai multor categorii de oameni, tot odată îndeplinind și primul obiectiv generic, acela de a face conceptul de diplomație mai puțin exclusivist. Această analiză ne duce la următorul obiectiv generic, demonstrat prin intermediul a anumite studii de caz asupra unor personalități diplomatice, precum Sir. Winston Churchill, Henry Kissinger și Hillary Clinton, care prin intermediul acțiunilor lor au reușit să creeze anumite controverse, de astfel extrem de folositoare pentru examinarea acestei cercetări deoarece ne ajută să prezentăm toate laturile diplomației, demonstrând faptul că este un domeniu atotcuprinzător și merită să fie analizat și interpretat din toate punctele de vedere, chiar și în

acele momente în care diplomația este folosită în anumite scopuri care nu pot fi justificate din punct de vedere etic sau moral, sau pur și simplu eșuează. Și astfel, cu ultimul studiu de caz, reprezentat de către Regina Maria a României, dorim să argumentăm și cel de-al treilea obiectiv generic conform căruia, se pot aplica instrumentele specifice diplomației și de către persoanele care nu ocupă o funcție specifică domeniului.

Obiectivele specifice față de cele generice ne permit o analiză mai aprofundată a subiectului abordat. Aceste obiective specifice au fost formulate sub aspectul unor întrebări pentru a le oferi persoanelor intervievate, posibilitatea de a fi cât mai autentici și originali în răspunsurile lor. Putem afirma faptul că unele întrebări sunt strict subiective, deoarece pentru a putea demonstra anumite premise ale cercetării de față, a fost nevoie de o nuanță mai personală a informațiilor culese. În același timp, interviul acestei lucrări, conține și întrebări mai generice care ne-au ajutat să susținem anumite stări de fapt, să putem argumenta o idee specifică, bazată pe o cercetare solidă a subiectului prezentat.

Noutatea acestei teme o reprezintă cercetarea unor trăsături specifice ale diplomației, într-o varietate de circumstanțe, cu precădere în situațiile în care prezența diplomației nu se face simțită. Prin analiza unor diverse aspecte ale procesului diplomatic pe scena internațională, am putut observa faptul că anumite trăsături ale diplomației se regăsesc și în acțiunile unor figuri publice precum : Papa Francisc, Malala Yousafzai sau Regina Maria a României.

Chiar dacă la prima impresie pare că între aceste personalități nu există nici o conexiune, cu toate acestea, toate persoanele menționate anterior au contribuit la schimbări majore pentru omenire, folosindu-se cu precădere de multitudinea de instrumente oferite de diplomație.

Regina Maria fiind probabil una dintre cele mai emblematice figuri ale secolului XX a reușit cu prisosință să devină un simbol al bunătații umane care a dăruit timpului. În urma multitudinii de fapte pe care le-a săvârșit în numele României, la nivel internațional și-a câștigat renumele de „ *ambasador inrezistibil*„, iar ca suverană a câștigat dragostea și grațitudinea veșnică a poporului român. Cu toate că din punct de vedere pur constituțional natura funcției sale nu îi oferea posibilitatea de a se implica în problemele de origine politică ale țării, fiind de la sine înțeles faptul că nu a putut niciodată deține funcția de diplomat în adevăratul sens al cuvântului, indiferent de toate acestea, Regina Maria s-a implicat încă de la început, fără nici o ezitare în domeniul politic, fermecând pe toată lumea cu dorința ei nestăvilă de a-și ajuta țara și pe „ *oamenii ei*„. Regina Maria datorită caracterului său unic precum și a multitudinii de acțiuni depuse în vederea susținerii efortului de război, a devenit un pioner al emancipării feminine și cea mai frumoasă față a diplomației românești.

Un alt element de noutate al cercetării de față este reprezentat de perspectiva inedită a presei franceze asupra evenimentelor de la Paris din primăvara anului 1919. Pentru abordarea acestei viziuni a fost necesar să pun în valoare sursele extrem de bine organizate și consistente din cadrul Arhivelor Naționale ale României, *Fondul Casei Regale Miscelane 1866-1947*. Pe lângă fondul menționat anterior există și un fond de arhivă personală atât pentru Regina Maria, cât și pentru Regele Ferdinand I, în care se regăsesc documente legate de modul de viață, corespondență precum și memoriile acestora. De mare folos mi-au fost și documentele regăsite la Arhivele Naționale din Brașov care împreună cu ziarele contemporane, precum *Glasul Ardealului* și *al Bucovinei* , tratau într-o manieră originală diverse aspecte ale Conferinței de Pace de la Paris.

O altă sursă de informații extrem de utilă și amplă o reprezintă diverse memorii publicate ale membrilor familiei regale precum și ale unor contemporani de ai lor. Printre cele mai importante, care defapt stau și la baza temei prezentate sunt cele ale Reginei Maria care expun într-o manieră detaliată, unică și sinceră - „ *Povestea vieții ei* „, exact așa cum a fost. În completarea lor putem aminti memoriile principesei Ileana „ *Trăiesc din nou* „, care vin cu o sensibilitate aparte, în confirmarea multor aspecte menționate de către Regina Maria.

Tot aici mai trebuie amintite diverse lucrări de specialitate precum : *Protocol și etichetă diplomatice* „, - Ioana Vârsta „ *Mese și meniuri Regale* „, - Ștefania Dinu „ *Ultima romantică. Viața Reginei Maria a României* „, - Hannah Pakula „ *Încoronarea de la Alba Iulia* „, și *Încoronarea Regilor României Mari în Arhivele Diplomatice ale României* „, - Ioana Rustoiu „ *Castelul Bran. Romanticism și Regalitate* - Diana Mandache „ *Inima Reginei Maria* „, - Nicolae Pepene „ *Bătălia lor. Femeile din România în Primul Război Mondial* „, - Alin Ciupală „ *În umbra lui Kissinger. Moștenirea celui mai controversat om de stat al Americii* „, - Greg Grandin „ *Decizii dificile* „, - Hillary Clinton „ *Negocierile în viața social-politică* „, - Liviu – Petru Zăpârțan, care au reprezentat un adevărat ghid pentru prezenta cercetare, fiind un subiect aflat într-o evoluție continuă.

Așadar, toate problemele ce au fost tratate pe parcursul acestei lucrări au avut ca principală sursă de informare documente de arhivă, câteva lucrări de specialitate precum și ghidurile locale ale diverselor muzee, oferind astfel o perspectivă inedită asupra subiectului discutat.

De asemenea, mai trebuie amintită contribuția unor oameni excepționali precum : doamna Macrina Oproiu -șeful de secție al muzeografilor Muzeului Național Peleş și doamna Alexandra Cojanu – directorul de comunicare al Castelului Bran, care împreună cu membrii

echipelor acestora, prin implicarea și dedicarea lor în ceea ce privește interviurile acestei cercetări, dau o cu totul altă valoare lucrării de față.

Prezentare sintetică a capitolelor tezei de doctorat

Termenul diplomație provine din limba franceză, rădăcina a cuvântului “ *diploma*”, care ulterior s-a transformat în “*diplomate*”, astfel desemnând persoana responsabilă să negocieze și să discute în numele statului reprezentat. O altă variantă etimologică a termenului de diplomație își are originea în limba greacă la baza cuvântului „ *diploo*„, care se poate traduce simplist în dublura, copia actului pe care un suveran o trimitea prin intermediul unui mesager unui alt suveran.

În ceea ce privește structura lucrării, teza de doctorat a fost redactată în cinci capitole bine delimitate între ele, cu un fir narativ logic și cursiv care să permită o înțelegere cât mai aprofundată a subiectelor analizate.

Astfel primul capitol al lucrării intitulat : „ *Concepte diplomatice moderne și contemporane*„, se axează cu precădere pe componenta teoretică a temei prezentate, stabilind anumite delimitări conceptuale, în timp ce sunt explicați anumiți termeni esențiale ai acestui domeniu precum : imunitatea diplomatică, spionajul diplomatic și conceptul de intelligence. Folosindu-ne de o scurtă istorie a diplomației, am reușit să prezentăm fiecare termen în parte în anumite situații exemplificatoare pentru a fi mai ușor de înțeles și accesibil unei arii mai variate de persoane.

Capitolul doi - „ *Evoluție și dinamică contemporană*„, vine în aprofundarea primului capitol, abordând în totalitate una dintre funcțiile de bază ale diplomației – „*Arta negocierii*„. Negocierea este instrumentul fundamental al diplomației, folosită ca mijloc de soluționare pașnică a diferitelor crize și conflicte. Astfel, cel de-al doilea capitol al prezentei cercetării abordează pe larg conceptul de negociere, incluzând elemente precum procesul de negociere, diferite strategii de negociere dar mai ales exemplifică diverse tactici și tehnici ale negociatorilor de succes. Finalul celui de-al doilea capitol constituie o mică introducere pentru capitolul următor.

Practic, capitolul trei „ *Mecanisme de politică externă și modele de reprezentare*„, ne prezintă omul din spatele domeniului. Acest capitol ne portretizează diplomatul prin enunțarea principalelor sale atribuții precum și activitățile sale specifice. Profesia de diplomat este una activă, diversă și pentru a-și desfășura cu succes activitatea, acesta are nevoie de cât mai multe aptitudini potrivite pentru acest tip de domeniu. În general

personalitatea unui diplomat este esențială și evidențiază anumite caracteristici determinante care îl ajută să fie persoana potrivită pentru această activitate.

Prima parte a cercetării ne ajută să stabilim anumite delimitări teoretice în pregătire pentru ultimele două capitole ale lucrării : „ *Modele diplomatice*„, - capitolul patru și „ *Studiu de caz – Regina Maria a României*„, - capitolul cinci, care vor veni cu toate argumentele necesare în vederea susținerii obiectivelor generice enunțate la începutul temei. Astfel, cele două capitole rămase prezintă diferite personalități emblematice ale diplomației, în diverse ipostaze pentru a putea demonstra premisele prezentei cercetări. Diplomația va rămâne mereu arta diplomatului, o profesie aparte. Șeful unei misiuni diplomatice trebuie să fie capabil întotdeauna să susțină liber interesele statului pe care îl reprezintă, iar prin această metodă, de fapt se materializează relațiile și conexiunile dintre state. Sarcina negociatorilor a stat mereu în grija de a găsi cele mai bune soluții, care să menajeze interesele ambilor actori implicați în discuții, dar să ofere mai ales o rezolvare pașnică și echitabilă. Modelele reprezentative ale diplomației, putem afirma că sunt acele persoane care cu ajutorul multitudinii de instrumente puse la dispoziția lor au reușit să găsească soluții la unele dintre marile probleme ale umanității sau au reușit să iasă în evidență în diverse momente critice, prin intermediul unor metode nonconformiste, care au dus în egală măsură și la aprecieri dar și la diverse controverse.

Pentru a susține caracterul atotcuprinzător al diplomației și pentru a putea prezenta toate aspectele acestui domeniu, inclusiv acele momente în care diplomația eșuează sau este folosită în anumite scopuri ce nu pot fi justificate din punct de vedere etic sau moral, am ales pentru a fi analizate următoarele personalități : Sir. Winston Churchill, Henry Kissinger și Hillary Clinton. Tot aici, am abordat subiectul Genocidului Cambodgian precum și cel al Afacerii Watergate și am examinat numeroasele controverse și dezbateri care stau în spatele acestor două evenimente.

În completarea opiniei menționate anterior, am ales să prezint câteva exemple de momente în care putem afirma faptul că diplomația a eșuat și astfel s-a ajuns la diverse eșecuri umanitare care au rămas adânc întipărite în memoria colectivă cum ar fi : Atacul din Benghazi asupra Ambasadei Americane -2012, Atacul din Londra asupra Ambasadei Iranului – 1980, Atacul din Teheran asupra Ambasadei Americane – 1979 și Masacrul de la Munchen din cadrul Jocurilor Olimpice din 1972. Toate acestea au devenit momente definitorii în istoria diplomației și au dus în cele din urmă la multiplicarea precum și la dezvoltarea unor instrumente cât mai specifice, pentru a putea face față cu brio noilor provocări ale lumii moderne. Diplomația aflându-se întotdeauna în partea opusă războiului.

Diametral opus față de primele trei studii de caz, am ales spre analiză alte trei personalități emblematică precum : Regina Maria a României, Papa Francisc și Malala Yousafzai, care prin intermediul acțiunilor lor demonstrează unul dintre cele mai importante obiective ale lucrării de față, conform căreia aproape orice persoană, care deține cunoștințele necesare, poate apela la diverse instrumente specifice ale diplomației.

În amintirea poporului român, Regina Maria este singura femeie, care timp de 13 ani, cât a domnit a acordat un interes total țării, asumându-și cu succes rolul de „ *Mama a Răniților*„, sau rolul „ *Reginei Soldat*„, astfel oferindu-le oamenilor un simbol tangibil al încrederii într-o victorie finală. Regina Maria prin felul său unic de a fi, precum și prin multitudinea de activități umanitare, diplomatice sau artistice a devenit imaginea sublimă a unei epoci a cărei glorie nu a mai putut fi egalată. Dintre toți monarhii României, Regina Maria a fost figura cea mai iubită, admirată, carismatică precum și mediatizată de presa de pretutindeni.

Totuși, în același timp, puntea de legătură dintre aceștia, este reprezentată cu adevărat, mai ales de originalitatea locului ocupat în rândul istoriei de fiecare în parte. Cu toții în felul lor unic au contribuit considerabil la lumea pe care o știm astăzi. Cu siguranță, putem susține faptul că, în timp ce Regina Maria a României sau Sir Winston Churchill, chiar și Henry Kissinger reprezintă „ *părinții diplomației vremurilor noastre* „, o diplomație plină de elemente tradiționale, Papa Francisc și Malala Yousafzai reprezintă „ *tânără generație a diplomației*„, o diplomație plină de inovație și schimbări, care se adaptează treptat la cerințele societății.

Tot aici, prin subcapitolul - „ *Protocol și etichetă la Curtea Regală a României*„, am mai abordat un alt aspect esențial al diplomației, fiind reprezentat de unul dintre cele mai importante instrumente ale acestui domeniu, pe care l-am adaptat în funcție de necesitățile principalului studiu de caz al acestei teme - „ *Regina Maria a României*„.

Varianta autorului spaniol Felio A. Vilarrubias de a defini protocolul ni se pare cea mai potrivită pentru prezenta cercetare, astfel acesta afirmă : „ *Protocolul este o știință (diplomație, istorie, sociologie) dar și o artă (stil, frumusețe, armonie) reprezentând chintesența comportării adecvate, pusă în serviciul idealului statului și spiritului unui popor*„, Protocolul va fi întotdeauna strâns legat de orice fel de proces diplomatic de succes. Este de la sine înțeles ca regulile protocolului să varieze, în funcție de cultură, de circumstanțe dar mai ales de necesitățile diplomatice de la fața locului. Protocolul mereu se va adapta și va evolua în funcție de cerințele epocii.

Redactarea acestor ultime două capitole a impus o cercetare de ordin calitativ, ce a implicat diverse interviuri cu unii dintre specialiștii Muzeului Național Peleş precum și cei din cadrul Castelului Bran, care au prezentat un real interes și cunoștințe valoroase în ceea ce privește prezenta lucrare.

Prezenta cercetare dorește să sublinieze impactul pe care diplomația l-a avut de-a lungul istoriei și cum păstrând anumite urme de tradiție ne putem familiariza cu diplomația modernă și o putem aplica în diverse circumstanțe, indiferent de locul și rolul nostru în lume. Din păcate nici un proces oricât de bun ar fi acesta din punct de vedere teoretic, nu poate exista practic fără ca cineva să îl pună în aplicare. Ce dorim să demonstrăm mai departe este mai ales faptul că există o legătură directă și specifică între un proces de diplomație impecabil și persoana care îl pune în aplicare. Aici ne putem referi la specialiști ai domeniului, la anumite personalități emblematică care au apelat deseori la instrumentele diplomației sau în cele din urmă ne putem raporta la oricare dintre noi.

Cercetările întreprinse de-a lungul anilor de studiu precum și munca de teren realizată pentru lucrarea de față ne-au determinat să alegem personalitățile specifice amintite anterior pentru a fi analizate.

Munca de teren a fost unul dintre factorii care au contribuit decisiv la tema prezentată. Astfel, această identitate vizuală oferită de imagistica de la fața locului, a reușit să dea o notă mult mai personală și mai puțin teoretică asupra cercetării, oferind o viziune unică asupra subiectului abordat. Cercetarea de teren a început prin desfășurarea interviurilor atât la Castelul Bran cât și la Castelul Peleş și Pelișor, la începutul anului 2021 și s-a extins pe parcursul următorilor doi ani. În acest timp, am reușit să ajung în diverse locuri cu o semnificație aparte în ceea ce o privește pe Regina Maria precum : Curtea de Argeș - locul unde a fost înmormântată Regina Maria și Regele Ferdinand, Alba Iulia –Marea Unire din 1922 , Balcic – una dintre casele sale de vis, Paris - pietonala dedicată Reginei Maria din apropierea Turnului Eiffel.

La toate cele menționate anterior putem adăuga și numeroasele drumuri la Arhivele Naționale ale României precum și la Arhivele Naționale din Brașov, care au fost o adevărată sursă de informare și inspirație.

Informațiile clare și concise, colectate în urma incursiunilor de teren precum și în urma interviurilor sunt extrem de relevante pentru lucrarea de față și ne-au ajutat să obținem o documentare utilă. Toate datele obținute au fost analizate, dezvoltate și explicate pentru a putea obține concluziile necesare prezentei cercetări și pentru a putea argumenta obiectivele generice și specifice ale acestei teme.

Concluzii

Meseria de diplomat și implicit practica diplomației este una dintre cele mai vechi arte. Printre cele mai antice monumente ale epigrafiei se regăsesc și unele tratate de pace, chiar dacă acestea au fost la început doar niște rapoarte sporadice între triburi, până în momentul în care au progresat spre un caracter mai național.

Anii 1900 aduc în prim plan o diplomației a Curților, axată cu precădere pe raporturile dintre suverani, care exercitau o influență destul de puternică asupra relațiilor internaționale, fapt ce se va schimba radical odată cu dispariția imperiilor și transformarea monarhiei într-un simplu simbol statal.

La nivel local, al României, această perioadă este dominată de foarte multe schimbări care dau cursul unei file diferite de istorie a țării noastre. Intervalul domniei Regelui Ferdinand I și a Reginei Maria este asociat cu precădere cu participarea României la Primul Război Mondial și a consecințelor ce au decurs din această decizie.

Noutatea acestui subiect extrem de dezbătut este reprezentată, fără nici o urmă de îndoială de nonconformismul Reginei Maria, care odată cu trecerea timpului a devenit în mod egal și apreciat și criticat. Oricum ar fi interpretat, adevărul este că acest caracter unic al suveranei a adus numai beneficii României, iar Regina Maria a devenit probabil unul dintre cei mai apreciați, iubiți și mediatizați monarhi ai țării noastre. Cu toate că nu era un lucru obișnuit al anilor 1900, Regina Maria a avut un rol major în timpul războiului, atât în sfera privată cât și în cea publică. Încă de la începutul domniei sale, Regina Maria a reușit imposibilul, acela de a se conecta la un nivel primordial cu poporul său, de a-i înțelege și de a le asculta nevoile mai ales cele de natură ideologică. Astfel, toate acțiunile sale din timpul războiului, chiar și cele după terminarea acestuia aveau ca principal scop îndeplinirea visului național – unirea tuturor românilor sub același stat. În toate demersurile sale, fără nici o urmă de îndoială au ajutat-o extrem de mult conexiunile pe care la avea cu familiile regale europene dar și firea sa inedită.

Cu toate că din punct de vedere pur constituțional, Regina Maria nu avea permisiunea de a se implica în problemele de natură politică ale țării, acest fapt nu a constituit nici un impediment, ea fiind inclusă încă de la început fără nici o ezitare. Din prima zi a războiului, ea fusese în permanență lângă inima poporului, reprezentând cea mai puternică verigă dintre dinastie și cetățeni.

Prin multitudinea de fapte, suverana a creat un model de comportament în rândul femeilor din România, care putem afirma că a stat la baza emancipării feminine de la noi din țară. Iar imaginea și impactul suveranei asupra țării și a poporului român a dăruit timpului. Toate acțiunile Reginei Maria stau ca dovadă de netăgăduit în vederea susținerii principalului obiectiv al cercetării de față, conform căreia chiar dacă suverana nu a îndeplinit funcția clasică de diplomat, putem afirma cu certitudine că a constituit una dintre cele mai frumoase fețe ale diplomației românești.

În paralel cu aceste idei, lumea lui Kissinger aduce în prim plan o arie mai gri a diplomației. Henry Kissinger este una dintre cele mai controversate figuri politice ale Statelor Unite, fiind considerat în același timp, de elita americană ca unul dintre cei mai buni oameni de stat pe care i-a avut Statele Unite, capabil să facă anumite sacrificii inteligente pentru binele suprem al țării, iar de criticii săi este văzut ca un lider care a contribuit considerabil la perpetuarea unei stări durabile de război și a susținut cu bună credință în mod repetat încălcarea drepturilor umanitare. Tot aici, putem adăuga și o a treia categorie de persoane – categoria celor neutri, care considerau că greșelile sale pot fi puse în balanță cu succesele sale, fiind astfel un schimb destul de echitabil.

Datorită capacității sale uriașe de a înțelege istoria omenirii și de a fi un bun cunoscător al caracterului uman, el a reușit imposibilul, acela de a deține mijloacele necesare pentru a manipula evoluția unor anumite evenimente la momentul oportun pentru ca rezultatul să servească scopului lui final, iar aceste mijloace, mai ales din perspectiva opiniei publice nu au putut fi justificate din punct de vedere etic și moral.

În completarea aceleiași opinii vin câteva exemple de momente în care putem afirma faptul că diplomația a dat greș și astfel s-a ajuns la diverse eșecuri umanitare care au rămas adânc întipărite în memoria colectivă cum ar fi : Atacul din Benghazi asupra Ambasadei Americane -2012, Atacul din Londra asupra Ambasadei Iranului – 1980, Atacul din Teheran asupra Ambasadei Americane – 1979 și Masacrul de la Munchen din cadrul Jocurilor Olimpice din 1972. Toate acestea au devenit momente definitorii în istoria diplomației și au dus în cele din urmă la multiplicarea precum și la dezvoltarea unor instrumente cât mai specifice, pentru a putea face față cu brio noilor provocări ale lumii moderne. Diplomația aflându-se întotdeauna în partea opusă războiului.

Iar prin intermediul acestor exemple edificatoare am reușit să argumentăm un alt obiectiv al cercetării, acela de a prezenta și „*cealaltă față a diplomației*”, de a oferi o viziune completă și complexă a unui domeniu atât de vast și inedit pe care îl reprezintă diplomația. Cu ajutorul acestei imagini de ansamblu asupra subiectului abordat am reușit să formăm un fir narativ

logic precum și o legătură clară, între modelele diplomatice prezentate anterior, îndeplinind un alt țel al acestei lucrări, acela de a face acest domeniu mai abordabil, mai puțin exclusivist și accesibil unui grup larg de oameni.

Dintodeauna viața socială a presupus anumite reguli între membrii unei comunități, norme care sunt absolut indispensabile în bunul mers al umanității și care au rolul de a consolida statul și de a oferi respect simbolurilor acestuia. Evoluția diplomației precum și a instrumentelor sale s-a aflat întotdeauna în strânsă legătură cu progresul civilizației.

Lumea modernă nu ar mai exista așa cum o știm noi astăzi fără intervenția neobosită a diplomației, fără existența unor norme de protocol și etichetă, care să ofere un ghidaj cu adevărat util pe „*tărâmul relațiilor internaționale*”, având ca scop final realizarea obiectivelor precum și a intereselor fiecărui actor în parte, angajat în discuții.

În cele din urmă, putem sublinia faptul că diplomația și negocierile diplomatice au trecut testul timpului în sprijinul relațiilor internaționale dintre state și alte entități la nivel global. Diplomația a demonstrat de-a lungul timpului capacitatea deosebită de a se adapta la schimbările apărute, acum depinde la ce nivel și pentru ce scopuri este utilizată. Potențialul diplomatic, cu priceperea și ingeniozitatea sa, în anumite circumstanțe speciale, trebuie ajustat în funcție de schimbările politice, militare și economice ale globalizării.

În ceea ce privește prezenta cercetare, consider că aceasta poate fi un adevărat suport referitor la implementarea unor noțiuni elementare ale diplomației, pentru a cunoaște toate beneficiile acestui domeniu și de asemenea prin intermediul prezentării „*tuturor laturilor diplomației*”, de a realiza și consecințele ce pot decurge dintr-o diplomație defectuoasă, toate aceste informații fiind necesare pentru a avea posibilitatea de a contribui la formarea unei lumi mai prospere.

Bibliografie

A. Bibliografie primară

1. ***, *Ghidul Castelului Bran*, București, 2020.
2. Argetoianu, Constantin, *Pentru cei de mâine. Amintiri din vremea celor de ieri*, vol II, partea a Va, București, Editura Humanitas, 1992.
3. Argetoianu, Constantin, *Pentru cei de mâine. Amintiri din vremea celor de ieri*, vol III, partea a Va, București, Editura Humanitas, 1992.
4. Arhivele Naționale ale României, Fond Casa Regală Miscelanee 1866-1947, inv. 2903, nr. 291 – *articole din presa franceză*, f. 1-48.
5. Arhivele Naționale ale României, Fond Casa Regală Miscelanee 1866-1947, inv. 2903, nr. 376 , *Proclamația Regelui Ferdinand I cu ocazia încoronării de la Alba Iulia*, f. 1-2.
6. Arhivele Naționale ale României, Fond Casa Regală Miscelanee 1866-1947, inv. 2903, nr. 509, Regina Maria, *Articolul - Stella Maris*, f. 1-10.
7. Arhivele Naționale ale României, Fond Casa Regală Miscelanee 1866-1947, inv. 2903, nr. 568, Albumul - *Amintiri*, trimis Piei Brătianu de către Regina Maria, f. 1- 41.
8. Arhivele naționale Brașov – I 14843, C. Botoran, I. Calafeteanu, E. Campus, V. Moisuc , *România și Conferința de Pace de la Paris (1918-1920)*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1983, f. 1-351.
9. Arhivele Naționale Brașov – I 14843, C. Botoran, I. Calafeteanu, E. Campus, V. Moisuc, *ziarul , Dimineața*, din 31 ianuarie 1919, f. 1-3.
10. Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Casa Regală, dos. 103/1918, *scrisoarea 53/8 -21 oct. 1918, semnată C.C. Arion către Al. Marghiloman*, f.1-3.
11. Bartson, R.P. , *Modern Diplomacy*, Editura Routledge, 2019.
12. Bernstein, Carl, Woodward, Bob, *Toți oamenii președintelui*, Editura Carte pentru toți, 2016.
13. Buhman, Eugeniu, Arthur, *Patru decenii în serviciul Casei Regale a României, memorii 1898-1940*, București, Editura Sigma, 2006.
14. Bulei, Ion, *Regina Maria*, Editura Meteor Press, 2016.
15. Burton, Fred, *Ghost : Confessions of a Counterterrorism Agent*, Editura Random House Trade Paperbacks, 2009.

16. Burton, Fred, *Under Fire: The Untold Story of the Attack in Benghazi*, Editura St. Martin, 2013.
17. Cămărășescu, Zoe, *Amintiri*, București, Editura Vitruviu.
18. Carol al II lea, *Între datorie și pasiune*, Însemnări zilnice, vol I, Editura Publisol, 2022.
19. Ciubotaru, Ștefania, *Viața cotidiană la Curtea Regală a României : 1914 -1947*, București, Editura Cartex, 2011.
20. Ciupală, Alin, *Bătălia lor. Femeile din România în Primul Război Mondial*, Iași, Editura Polirom, 2017.
21. Clemenceau, Francois, *Hillary Clinton de la A la Z*, Editura Livingstone, 2016
- Clinton, Rodham, Hillary, *Decizii dificile*, Editura Rao, 2015.
22. Dinges, John, *The Condor Years : How Pinochet and His Allies Brought Terrorism to Three Continents*, Editura The New Press, 2005 .
23. Dinu, Ștefania, *Mese și meniuri regale*, Editura Corint, 2019.
24. Gardin, Grec, *În umbra lui Kissinger - Moștenirea celui mai controversat om de stat al Americii*, Editura Litera, 2015.
25. Gaulmyn, Isabelle, *Francisc, un Papă pentru toți*, Editura Meteor Publishing, 2016.
26. Genovese, Michael, *The Watergate Crisis*, Editura Greenwood, 1999.
27. Kissinger, Henry, *Diplomația*, Editura All, 2010.
28. Mandache, Diana, *Balcicul Reginei Maria*, București, Editura Curtea Veche, 2014.
29. Mandache, Diana, *Bijuteriile Reginei Maria*, Editura Corint, 2018.
30. Mandache, Diana, *Castelul Bran. Romantism și Regalitate*, Editura Curtea Veche, București, 2017.
31. Mandache, Diana, *Regina Maria a României – Capitoale târzii din viața mea*, Editura Alfa, 2007.
32. Maria, Regina României, *Jurnal de Război 1916-1917*, Editura Humanitas, 2014.
33. Maria, Regina României, *Povestea vieții mele, vol. I*, Editura Rao, 2013.
34. Maria, Regina României, *Povestea vieții mele, vol. II*, Editura Rao, 2013.
35. Maria, Regina României, *Povestea vieții mele, vol. III*, Editura Rao, 2013.
36. Maria, Regina României, *Țara pe care o iubesc. Memorii din exil*, București, Editura Librex, 2022.
37. Massoulie, François, *Conflictele din Orientul Mijlociu*, București, Editura All, 2001, traducerea Gâdei Radu.

38. Pakula, Hannah, *Ultima Romantică - Biografia Reginei Maria*, Editura Curtea Veche, 2017 .
39. Pușcaș, Vasile, *Negocieri pentru parteneriate*, Cluj-Napoca, Editura Școala Ardeleană, 2016.
40. Roșu, Tudor; Rustoiu, Ioana; Cristea, Marius, *Încoronarea de la Alba Iulia*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2022.
41. Rustoiu, Ioana; Liciu, Doru, *Încoronarea Regilor României Mari în Arhivele Diplomatice ale României – Alba Iulia, 15 octombrie 1922*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2022.
42. Văcărescu, Theodor, *Ceremonialul Curții Regale a României*, București, Editura F. Gobl, 1882.
43. Vârsta, Ioana, *Protocol și etichetă diplomatice*, Editura C.H. Beck, 2011.
44. Voss, Chris, Raz, Tahl, *Arta Negocierii*, Editura Globo, 2018.
45. Wilson, Glee, *Jurnalul vizitei lui George Huntington la Cotroceni*, Editura Sigma, 2001.
46. Winston, Churchill, *Triumph and Tragedy*, Editura Penguin Books Ltd, 2005.
47. Woodward, Bob, *Ultimul dintre oamenii președintelui*, Editura Litera, 2019.
48. Yousafzai, Malala, *Suntem deșezădăcinate*, Editura Polirom, 2019.
49. Yousafzai, Malala; Lamb, Christina, *Eu sînt Malala*, Editura Polirom, 2014.
50. Zăpârțan, Liviu-Petru, *Negocierile în viața social-politică*, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2007.
51. Zăpârțan, Liviu-Petru, *Sociologia Politicii*, Cluj-Napoca, Editura Școala Ardeleană, 2014 .
52. Zlatcova -Malceva, Rosita, *Balcic*, Editura Avangard print.
53. Zuckoff, Mitchell, *13 Hours : The Inside Account of What Really Happened in Benghazi*, Editura Twelve, 2015.

B. Bibliografie secundară

54. Dungaciu, Dan, *Enciclopedia de Diplomație*, Editura Rao, 2019.
55. Evans ,Graham, *Dicționarul de relații internaționale*, Editura Universal Dalsi, 2001.

C. Bibliografie online

56. ***, *Bibliothèque nationale de France*, <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b53169330t.r=Reine%20de%20Romanie%20Marie?rk=1351938;0#>, accesat la data de 15.07.2022.
57. ***, *Historia.ro – Scurt ghid de protocol în relațiile internaționale*, http://www.historia.ro/exclusiv_web/actualitate/articol/scurt-ghid-protocol-relatiile-internationale, accesat în data de 28.01.2021.
58. ***, *Vatican News*, <https://www.vaticannews.va/en/pope/news/2019-05/pope-francis-arrives-for-apostolic-journey-to-romania.html>, accesat la data de 12.10.2021
59. Arnăutu, Alexandra, *Ceremonialul regal – III*, <https://www.romaniaregala.ro/atitudini/ceremonialul-regal-iii/>, accesat la data de 28.12.2022.
60. Arnăutu, Alexandra, *Ceremonialul regal – IV*, <https://www.romaniaregala.ro/atitudini/ceremonialul-regal-iv/>, accesat la data de 27.12.2022.
61. Stefan, Gina, *Pope Francis' mass in Sumuleu Ciuc draws pilgrims from Rwanda, Pakistan, Madagascar, Namibia, Reunion*, Agerpres, <https://www.agerpres.ro/english/2019/04/24/pope-francis-mass-in-sumuleu-ciuc-draws-pilgrims-from-rwanda-pakistan-madagascar-namibia-reunion--297974>, accesat la data de 12.10.2021.